

**VOORONTWERP VAN DECREET TOT WIJZIGING VAN DE WET VAN 8 APRIL 1965
BETREFFENDE DE JEUGDBESCHERMING, HET TEN LASTE NEMEN VAN
MINDERJARIGEN DIE EEN ALS MISDRIJF OMSCHREVEN FEIT HEBBEN GEPLEEGD
EN HET HERSTEL VAN DE DOOR DIT FEIT VEROORZAAKTESCHADE EN ARTIKEL 15
VAN HET DECREET VAN 15 FEBRUARI 2019 BETREFFENDE HET
JEUGDDELINQUENTIERECHT, WAT BETREFT DE VERSCHIJNINGSPLICHT VOOR
OUDERS**

Samenvatting

In het decreet jeugddelinquentierecht is voorzien dat ouders actief worden betrokken bij de uitvoering van maatregelen en sancties. Ouders en/of opvoedingsverantwoordelijken worden actief betrokken in de reactiewijzen voorzien in het jeugddelinquentierecht, dit zowel in de reactiewijzen in de context van de jongeren als in de gesloten oriëntatie en begeleiding in de gemeenschapsinstelling.

Met dit ontwerp willen we in het decreet jeugddelinquentierecht ervoor zorgen dat ouders nog meer betrokken worden in het gerechtelijk traject dat hun kind doorloopt. We hechten groot belang aan de aanwezigheid van ouders op de zittingen bij de jeugdrechter en de jeugdrechtbank. Die aanwezigheid is essentieel in het belang van de minderjarige en als blijk van de ouderlijke betrokkenheid. Met deze wijzigingen willen we een signaal geven in die situaties waarbij een gebrek aan ouderlijke betrokkenheid zich vertaalt in meerdere afwezigheden op zittingen bij de jeugdrechter en/of jeugdrechtbank. Het is niet opportuun dat een minderjarige herhaaldelijk zonder ouders of opvoedingsverantwoordelijken dient te verschijnen voor de jeugdrechter en/of jeugdrechtbank.

Op dit moment kan de jeugdrechter de ouders oproepen, en er ook een geldboete aan koppelen bij het niet verschijnen. Met dit ontwerp wordt voorzien dat 'personen die ten aanzien van de minderjarige het ouderlijk gezag uitoefenen' voor elke zitting in principe moeten verschijnen. Wanneer zij na een tweede uitnodiging geen gevolg hebben gegeven aan een oproeping om te verschijnen, kan hen een geldboete worden opgelegd zoals ook nu al voorzien is in artikel 51 van de Jeugdbeschermingswet.

Er worden uitzonderingen voorzien waarbij de jeugdrechter of jeugdrechtbank in individuele situaties van de regel kan afwijken, wanneer de verschijningsplicht bijvoorbeeld niet in het belang van de minderjarige is.

MEMORIE VAN TOELICHTING

I. ALGEMENE TOELICHTING

Probleemstelling en beleidsdoelstelling

In het decreet jeugddelinquentierecht is voorzien dat ouders actief worden betrokken bij de uitvoering van maatregelen en sancties. Binnen het jeugddelinquentierecht zetten we in op intensieve begeleiding van de jongere in zijn gezin en context. Binnen deze begeleiding wordt ook actief gewerkt met de ouders, gezinsleden,... via gerichte begeleiding. Zoals ook blijkt uit de resultaten van het onderzoek naar de delictgerichte contextbegeleiding maakt de begeleiding ook gebruik van wetenschappelijk onderbouwde methodieken, zoals de principes van what works.

Op heden beschikt de jeugdmagistratuur al over een aantal mogelijkheden om ook maatregelen te nemen ten aanzien van ouders en kinderen in bepaalde situaties te beschermen tegen de beslissingen die ouders over hen nemen, of net niet nemen. We verwijzen naar de mogelijkheden en bevoegdheden van de jeugdrechter inzake de ontzetting van het ouderlijk gezag wanneer wangedrag of erge nalatigheid de gezondheid, de veiligheid of de zedelijkheid van het kind in gevaar brengt, naar het toezicht op de gezinsbijslag of andere sociale uitkeringen en naar de reactiemogelijkheden (van een geldboete tot gevangenisstraf) bij een zogenaamd gemis aan toezicht voor minderjarigen die een jeugddelict plegen zoals geregeld in de Jeugdbeschermingswet.

Daarnaast wensen we nu in het decreet jeugddelinquentierecht ook te voorzien dat ouders versterkt mee betrokken worden in het gerechtelijk traject dat hun kind doorloopt. De afwezigheid of afwezigheden van ouders moet verder worden ontmoedigd in die situaties waar net die aanwezigheid primordiaal belang wordt geacht.

We verwijzen als motivering ook naar het advies van de Hoge raad voor de Justitie van 19 december 2018 bij het voorontwerp van boek II van het Strafwetboek waarbij gevraagd wordt de effectiviteit van het optreden van de jeugdrechter/jeugdrechtbank te kunnen verhogen in die gevallen waarin gedwongen maar noodzakelijke hulpverlening geen kans krijgt doordat ouders of opvoedingsfiguren onvoldoende betrokken zijn, of de uitvoering van een beslissing van de jeugdrechter of jeugdrechtbank verhinderen¹. Voor een jeugdrechter is overleg met de ouders van groot belang, alvorens een maatregel wordt opgelegd. Hoe verloopt de opvoeding? Oefenen ouders voldoende toezicht uit op hun kinderen? Hoe staan ouders ten aanzien van de strafbare feiten gepleegd door hun kind? Aanwezigheid van de ouders op zittingen van de jeugdrechter of jeugdrechtbank dient doorgaans het belang van de minderjarigen. Hun rol als opvoedingsverantwoordelijke is tevens cruciaal bij de uitvoering van de opgelegde maatregelen en sancties gelet dat op basis van wetenschappelijke evidentie en de praktijk de betrokkenheid en medewerking van ouders noodzakelijk is voor een werkzame aanpak van zowel begeleidingen in de context van de minderjarige als wanneer de minderjarige in een gesloten setting verblijft. Tot slot en zeker in de fase ten gronde kan de aanwezigheid van ouders van een grote meerwaarde zijn voor slachtoffers.

¹ [advies-strafwetboekii.pdf \(hrj.be\)](#) p.17 advies van de Hoge Raad voor de Justitie bij voorontwerp van strafwetboek, boek II zoals goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Hoge Raad voor de Justitie op 19 december 2018.

Impactanalyse

Impact op kinderen en jongeren (JoKER)

Hierboven werd reeds aandacht besteed aan de probleemstellingen en beleidsdoelstellingen die aan de basis liggen van het voorgestelde wijzigingsdecreet.

In het licht van het JoKER werd voor de doelgroep van minderjarige verdachten en delictplegers tussen 12 en 18 jaar de impact van volgende scenario's afgewogen:

1. Nuloptie: voorzetting van de bestaande toestand

Geen verankering in de regelgeving, de bestaande regelgeving blijft behouden.

Ouders worden bij een aanhouding van hun minderjarig kind telefonisch op de hoogte gebracht door de politie van de aanhouding, van de redenen hiervoor, alsook van de plaats waar de minderjarige wordt opgesloten. Voor de zittingen voor de jeugdrechter of jeugdrechtbank is het de griffier die de ouders uitnodigt, maar er is geen verplichting. Hoewel dit doorgaans de praktijk is, wordt deze inschatting overgelaten aan de appreciatiebevoegdheid van de jeugdrechter.

Bij een zitting ten gronde worden de ouders of wettelijke vertegenwoordigers bij gerechtsbrief ook gedagvaard maar er is geen verplichting om te verschijnen. Niettemin hebben minderjarigen, overeenkomstig artikel 15 van richtlijn 2016/800 betreffende procedurele waarborgen voor kinderen die verdachte of beklagde zijn in een strafprocedure, het recht om tijdens rechtszittingen waarbij zij betrokken zijn, te worden vergezeld door de persoon die het ouderlijk gezag heeft. Dit ontwerp voorziet in de omzetting hiervan.

2. Optie 1: nieuwe beleidsmaatregel(en) via de voorgestelde wijzigingen in dit voorontwerp van decreet

Voorzien van een principiële verplichting voor minstens één van de ouders om te verschijnen voor de zitting

Minderjarigen hebben het recht om tijdens rechtszittingen, te worden vergezeld door de persoon die het ouderlijk gezag heeft. De verschijningsplicht is er vooreerst op gericht een duidelijk signaal te geven aan de ouders in situaties waarin blijkt dat er geen enkele vorm is van ouderlijke betrokkenheid en waar zich dit vertaalt in meerdere afwezigheden op zittingen. De aanwezigheid van ouders zal doorgaans ook in het belang zijn van de minderjarige. De aanwezigheid van ouders op de zitting kan de betrokkenheid vergroten, ouders kunnen hun minderjarige bijstaan, relevante elementen aanreiken of aanvullen en zo bijdragen aan de vergaring van informatie omtrent de minderjarige. Bovendien kan de betrokkenheid van ouders bijdragen aan een effectievere aanpak van jeugddelinquentie.

Ook en zeker in de berechting ten gronde kan de aanwezigheid van de ouders een meerwaarde zijn voor de aanwezige slachtoffers.

De Vlaamse regering meent bijgevolg dat de mogelijkheid om een geldboete op te leggen na een tweede weigering om te verschijnen zonder geldige reden een evenredige maatregel is ten aanzien van het nagestreefde doel om de verschijning van ouders voor de jeugdrechter of jeugdrechtbank te waarborgen.

De verschijningplicht is bovendien niet absoluut. Er worden in het ontwerp uitzonderingen voorzien en een aantal waarborgen ingebouwd voor de jeugdrechter of jeugdrechtbank om in individuele situaties af te wijken van de verschijningplicht voor de ouders of voogd, indien hun aanwezigheid niet wenselijk is. De verschijning van de ouders kan bijvoorbeeld niet in het belang van de minderjarige zijn. Eveneens kan het dat de behandeling van de zaak zich tegen de aanwezigheid van de ouders verzet, bijvoorbeeld doordat die ouder samen met de minderjarige bij het ten laste gelegde strafbare feit betrokken kan zijn geweest.

Ook is mogelijk dat de ouders of voogd geen wettelijke verblijfplaats hebben in België, ondanks redelijke inspanningen niet bereikt kunnen worden of onbekend zijn.

In die situaties wordt verzekerd dat de minderjarige ook vergezeld kan worden door een door de rechter geschikt geachte vertrouwenspersoon.

De monitoring en evaluatie van de voorgestelde wijzigingen gebeurt binnen de driejaarlijkse monitoring van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht. De beleving door jongeren en hun ouders kan periodiek bevraagd worden door de gebruikersorganisaties.

Budgettaire impact

De voorliggende bepalingen hebben geen budgettaire impact voor de Vlaamse overheid. We gaan in overleg met de federale overheid in functie van een mogelijke impact op de organisatie van de rechtbanken en hoven, i.c. de griffies van de jeugdrechtbanken.

De inspectie van Financiën (IF/23/4904) verleende op 20 november 2023 een gunstig advies zonder opmerkingen. Met toepassing van artikel 31 §2 2° van het BVR VCO is voor dit dossier het gemotiveerd akkoord van de Vlaamse minister, bevoegd voor de begroting, niet vereist.

Bestuurlijke impact op de lokale en provinciale besturen en op Brussel

Voorliggende decreet heeft geen bestuurlijke impact op provinciale besturen en op Brussel.

C. Totstandkomingsprocedure

Wetgevingsadvies

Het voorontwerp van decreet werd aangepast aan het wetgevingsadvies nr. 2024/14 2024/14 van 19 januari 2024.

JoKER-advies

Het JoKER-advies werd uitgebracht op 18 januari 2024.

D. Bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest

Dit ontwerp van decreet regelt een gemeenschapsaangelegenheid.

II. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Artikel 1 behoeft geen commentaar.

Artikel 2.

Dit artikel wijzigt artikel 51 van de Jeugdbeschermingswet zodat inzake jeugddelinquentie de 'personen die ten aanzien van de minderjarige het ouderlijk gezag uitoefenen' principieel voor elke zitting dienen te verschijnen.

Hiermee wordt uitdrukking gegeven aan de breed onderschreven wenselijkheid om ouders een duidelijkere en stevigere positie in het jeugddelinquentierecht te geven en hen op een effectieve en consequente manier te betrekken bij de berechting van een jeugddelict waarvan hun minderjarig kind verdachte of dader is. Het gaat om een principiële verplichting om te verschijnen vanaf de inleidende zitting, elke zitting tot verlenging of herziening van de opgelegde reactie tot en met de uitspraak over de schuld op de zitting ten gronde.

De ouders of voogd worden via oproeping gewezen op hun verplichting de zitting bij te wonen, worden in kennis gesteld van de feiten waarop de rechtsvordering is gegrond en van de plaats, de dag en het uur van zitting en worden gewezen op de mogelijkheid dat hen na een tweede uitnodiging zonder verschijning een geldboete kan worden opgelegd. We verwijzen voor de kennisgeving naar de gangbare praktijk waarbij in het geval van een aanhouding van een minderjarige de politie zo snel mogelijk de ouders of voogd mondeling in kennis stellen van de aanhouding, van de redenen hiervoor, alsook van de voorleiding voor de jeugdrechter. Voor volgende zittingen wordt de datum schriftelijk meegedeeld via de beschikking van de jeugdrechter of via de dagvaarding voor de zitting ten gronde.

De verschijningsplicht is er vooreerst op gericht een duidelijk appel doen op de ouders in situaties waarin blijkt dat er geen enkele vorm is van ouderlijke betrokkenheid. De aanwezigheid van ouders op de zitting kan de betrokkenheid vergroten, ouders kunnen hun minderjarige bijstaan, relevante elementen aanreiken of aanvullen en zo bijdragen aan de vergaring van informatie omtrent de persoon van de jongere. Bovendien kan de betrokkenheid van ouders bijdragen aan een effectievere aanpak van jeugddelinquentie. Hun rol is cruciaal om de minderjarige die over de schreef ging te laten inzien dat het gestelde gedrag fout is. Ook in de berechting ten gronde kan de aanwezigheid van de ouders een meerwaarde zijn voor de aanwezige slachtoffers.

Op dit moment kan de jeugdrechter de ouders reeds oproepen om te verschijnen voor de zitting, en er ook een geldboete aan koppelen bij het niet verschijnen van de ouders, maar dat is niet verplicht.

Met deze wijziging wordt voorzien dat inzake jeugddelinquentie de 'personen die ten aanzien van de minderjarige het ouderlijk gezag uitoefenen' principieel voor elke zitting worden opgeroepen om te verschijnen. In de eerste plaats zijn dit de wettelijke vader en de moeder. Wanneer ouders gescheiden van elkaar leven, blijft het principe dat beide ouders het ouderlijk gezag uitoefenen (art. 373 oud B.W.) In uitzonderlijke gevallen kan de burgerlijke rechter het ouderlijk gezag aan één ouder toekennen (art. 374, §1, 2de lid B.W.) of kan de jeugdrechter op vordering van het openbaar ministerie een ouder ontzetten uit het ouderlijk gezag wegens ernstige redenen, zoals ernstige verwaarlozing. Bij ontzetting uit ouderlijk gezag gaat het ouderlijk gezag over naar de niet ontzette ouder of naar een pro-voogd aangesteld door de jeugdrechtbank, indien niemand anders belast is met het ouderlijk gezag (art. 34 en 35 JBW). Voor sommige minderjarige kinderen wordt het ouderlijk gezag uitgeoefend door een voogd,

(art. 389 en 392 oud B.W.) in geval van overlijden van beide ouders, wanneer beide ouders onbekend zijn of door de familierechtbank, namelijk wanneer de ouders in de onmogelijkheid verkeren het ouderlijk gezag uit te oefenen.

De verschijningsplicht geldt niet voor pleegzorgers, pleegvoogden of voogden voor niet-begeleide minderjarigen. Pleegzorgers kunnen in het geval van perspectiefzoekende of – biedende pleegzorg minderjarigen op duurzame wijze onder hun bewaring hebben en instaan voor de dagelijkse zorg. Ouders en pleegzorgers kunnen met tussenkomst van het bevoegde orgaan voor pleegzorg, schriftelijk ook overeenkomen om de bevoegdheid om gerichte belangrijke beslissingen omtrent de gezondheid, de opvoeding, de opleiding, de ontspanning en de godsdienstige of levensbeschouwelijke keuzes van het kind te nemen, te delegeren aan de pleegzorgers, maar het fundamentele ouderlijk gezag blijft bij de ouders. Ouders blijven ook aansprakelijk voor hun minderjarige kinderen. Hetzelfde geldt in het geval van voogdij en pleegvoogdij. Vanuit slachtofferperspectief, zeker in de berechting ten gronde, is de aanwezigheid van de ouders dus in de eerste plaats een belangrijke meerwaarde voor de aanwezige slachtoffers.

Om de verschijningsplicht op een werkbare manier te kunnen uitvoeren, volstaat het dat één ouder aanwezig is op de zitting.

Wanneer geen van beide ouders of de voogd na een tweede uitnodiging geen gevolg hebben gegeven aan een oproeping om te verschijnen en geen van de uitzonderingsgevallen van toepassing is, kan hen een geldboete worden opgelegd zoals voorzien in artikel 51 van de Jeugdbeschermingswet. Tegen het opleggen van een geldboete door de jeugdrechter zijn overeenkomstig artikel 58 van de Jeugdbeschermingswet de rechtsmiddelen verzet en hoger beroep mogelijk.

Niettegenstaande de in beginsel op de ouders of voogd van een minderjarige rustende verplichting de zitting bij te wonen, zijn er omstandigheden mogelijk die hun afwezigheid kunnen rechtvaardigen.

Daarom worden er uitzonderingen voorzien voor de jeugdrechter of jeugdrechtbank om in individuele situaties af te wijken van de verschijningsplicht voor de ouders of voogd.

Om begrijpelijke redenen zijn de ouders vooreerst niet verplicht te verschijnen zodra de jongere meerderjarig is of ontvoogd. Hetzelfde geldt wanneer van hen geen woon- of verblijfplaats bekend is in België bijvoorbeeld in gevallen waarin de ouders permanent in het buitenland verblijven of wanneer de ouders of voogd om gezondheidsredenen niet aanwezig kunnen zijn. Dat laatste dient te worden gestaafd door een medisch attest.

Ook zijn er omstandigheden mogelijk die de aanwezigheid van ouders onwenselijk maken.

Dit kan om redenen van het belang van minderjarige bijvoorbeeld wanneer de ouder volledig ontzet is uit het ouderlijk gezag, de thuissituatie niet veilig is, er al jaren geen contact meer is, of indien de behandeling van de zaak zich tegen de aanwezigheid van de ouders verzet bijvoorbeeld doordat die ouder samen met minderjarige bij het ten laste gelegde strafbare feit betrokken kan zijn geweest.

Ook is mogelijk dat de ouders of voogd ondanks redelijke inspanningen niet bereikt kunnen worden of onbekend zijn. In dit geval wordt gewaarborgd dat de zitting toch moet kunnen doorgaan.

In deze uitzonderingsituaties wordt verzekerd dat de minderjarige ook vergezeld kan worden door een door de rechter geschikt geachte volwassen vertrouwenspersoon. Dit kan de vertrouwenspersoon zijn die de jongere heeft aangewezen overeenkomstig artikel 24 van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale

jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, maar evengoed een meerderjarig familielid die door de jongere is aangewezen zoals een tante. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan artikel 15 van de Europese richtlijn van 11 mei 2016 betreffende procedurele waarborgen voor kinderen die verdachte of beklaagde zijn in een strafprocedure.

Artikel 3. Punt één betreft een verduidelijking omtrent het recht van de minderjarige op vertegenwoordiging door een advocaat. Oorspronkelijk voorzag 54 Jeugdbeschermingswet dat alle partijen (behalve de burgerlijke partij) in persoon voor de jeugdrechtbank moeten verschijnen. Het artikel bepaalde ook uitdrukkelijk dat vertegenwoordiging van de jongere of zijn ouders door hun advocaat niet mogelijk was en dat uitspraak werd gedaan bij verstek wanneer zij niet in persoon verschenen.

Een gelijkaardige regeling in het gewone strafrecht (artikel 152 en 185 Wetboek van Strafvordering) werd door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens strijdig verklaard met artikel 6, § 1 en §3, c Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

Onder invloed van het arrest van het EHRM van 1999 'Van Geyseghem t. België'², dat het recht om vertegenwoordigd te worden door een advocaat bevestigt, werd de persoonlijke verschijningsplicht in strafzaken bijgevolg afgeschaft in 2003.

Met de invoering van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht en binnen het kader van de impliciete bevoegdheden werd artikel 54 Jeugdbeschermingswet opgeheven. Artikel 15, §1 jeugddelinquentiedecreet herneemt evenwel de plicht tot persoonlijke verschijning van de minderjarige (weliswaar met de mogelijkheid tot videoconferentie).

Naast het Europees Hof en het Hof van Cassatie³ heeft intussen ook het Grondwettelijk Hof geoordeeld dat de minderjarige die niet persoonlijk verschijnt zich kan laten vertegenwoordigen door een advocaat.

We verwijzen naar het arrest Grondwettelijk Hof nr. 22/2021 van 11 februari 2021 overweging B. 11.1:

"De bestreden bepaling bevestigt daarentegen het recht van de minderjarige op bijstand van een advocaat. De minderjarige kan in voorkomend geval ervoor opteren noch in eigen persoon, noch via videoconferentie te verschijnen, maar zich door zijn advocaat te laten vertegenwoordigen. Overeenkomstig het bestreden artikel 15, § 1, eerste lid, kan de jeugdrechter of de jeugdrechtbank in dat geval, bij een beslissing op tegenspraak, een reactie opleggen zonder de minderjarige voorafgaandelijk te horen. Zoals de Vlaamse Regering ook bevestigt, kan een beslissing slechts bij verstek worden gewezen indien de minderjarige verdachte of delictpleger niet aanwezig is op de zitting waarvoor hij werd gedagvaard, noch in eigen persoon, noch via videoconferentie, noch via vertegenwoordiging door zijn advocaat".

Met deze wijziging wordt nu uitdrukkelijk opgenomen dat een beslissing bij verstek slechts mogelijk is indien de minderjarige verdachte of delictpleger noch in persoon (of bij videoconferentie) noch door vertegenwoordiging van een advocaat is verschenen.

Punt 2. In functie van volledigheid en duidelijkheid, en vanuit de visie om de belangrijke rechtswaarborgen ook in het decreet op te nemen, wordt de verschijningsplicht voor ouders op dezelfde wijze hernomen in artikel 15 van het decreet jeugddelinquentierecht. Met dit

² EHRM 21 januari 1999, Van Geyseghem v. België, zie ook EHRM 20 maart 2001, Stroek v. België. Bij Wet van 12 februari 2003 (B.S. 28 maart 2003) werd de regeling in het wetboek van Strafvordering aangepast aan die rechtspraak.

³ Cass. 14 juni 2014, AR P.14.0704.F, Arr.Cass. 2014, 1407-1408

artikel wordt ervoor gezorgd dat de Jeugdbeschermingswet en het decreet jeugddelinquentierecht in overeenstemming zijn.

Voor de artikelsgewijze bespreking verwijzen we naar artikel 2.

Artikel 4. bepaalt de datum van inwerkingtreding.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Jan JAMBON

De Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin,

Hilde CREVITS

De Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme.

Zuhal DEMIR

